

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, ar ko atceļ Pamatlēmumu 2004/68/TI"

COM(2010) 94 galīgā redakcija – 2010/0064 (COD)

(2011/C 48/24)

Ziņotāja: **SHARMA kdze**

Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments 2010. gada 22. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, ar ko atceļ Pamatlēmumu 2004/68/TI"

COM(2010) 94 galīgā redakcija — 2010/0064 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 2. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 465. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī (2010. gada 15. septembra sēdē), ar 110 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. **EESK stingri nosoda bērnu jebkāda veida seksuālo izmantošanu un pret bērniem vērstu seksuālu vardarbību un atzinīgi vērtē Padomes un Eiropas Parlamenta centienus stiprināt Eiropas saistības šādu noziegumu apkarošanā, aizstājot Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI ar jaunu, objektīvāku direktīvu.** Nedrīkst pārāk zemu novērtēt noziedzīgu nodarījumu smagumu, nodarītā kaitējuma pakāpi, riska pakāpi un bērnu neaizsargātību visā pasaulē. Bērnu aizsardzība jāizvirza par prioritāti visos līmeņos, turklāt jāsniedz cietušajiem un likumpārkāpējiem maksimāla palīdzība, lai veicinātu šo personu rehabilitāciju, tādējādi sekmējot viņu turpmāku sociālo aizsardzību.

1.2. **EESK atkārtoti aicina pārējās dalībvalstis un Eiropas Savienību saskaņā ar jauno Lisabonas līgumu steidzami parakstīt un ratificēt Eiropas Padomes Konvenciju par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību un ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu pret bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju,** lai Eiropas Savienība efektīvi varētu pārskatīt savu politiku pret Eiropas iedzīvotājiem, kas ļaunprātīgi izmanto bērnus⁽¹⁾. Ņemot vērā divpusējos nolīgumus, Eiropas Savienībai varētu būt pietiekama ietekme, lai panāktu, ka citas Eiropas valstis (piemēram, Krievija, Bosnija un Hercegovina) paraksta konvenciju. **Konvencijas noteikumu iekļaušana ES tiesību aktos būs efektīvāks pasākums nekā**

valstu ratifikācijas procedūras, jo tādējādi varēs sekmēt pasākumu ātrāku pieņemšanu valstīs un nodrošināt labāku īstenošanas uzraudzību.

1.3. Ļoti svarīgs ir tiesiskais pamats noziedznieku, kas vainojami seksuālajā vardarbībā un izmantošanā, kriminālvajāšanai un sodīšanai. Tomēr īpaši liela nozīme jāpiešķir **preventīviem pasākumiem visā Eiropā, un tie jāīsteno paralēli tiesību aktiem.** Tas ir uzsvērts kā viens no direktīvas mērķiem, taču šim jautājumam direktīvā nav pievērsta pietiekama uzmanība. EESK varētu izstrādāt atzinumu, kurā tiktu izvērtēti preventīvie pasākumi, atspoguļojot pilsoniskās sabiedrības un valdību paraugpraksi preventīvu mehānismu izstrādē un īstenošanā visā pasaulē.

1.4. EESK iesaka izveidot forumu, lai apmainītos ar paraugpraksi šādu noziegumu apkarošanā, izmantojot gan leģislatīvus, gan neleģislatīvus mehānismus, un lai izstrādātu metodoloģiskus instrumentus un apmācības programmas. Tas varētu ietvert plašāku sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un NVO, lai sekmētu izglītošanu un informētību vietējā līmenī.

1.5. EESK aicina ES iestādes (Komisiju, Padomi un Parlamentu), kam ir pietiekama vara un privilģētas iespējas, kopīgi izdarīt spiedienu uz trešām valstīm, īpaši uz labi attīstītām pasaules valstīm (piemēram, ASV, Kanādu, Japānu, Austrāliju, Krieviju), lai pieprasītu tādu tīmekļa vietņu **likvidēšanu**, kas satur ar bērnu seksuālo izmantošanu saistītus materiālus. ES jābūt stingrākai, pieprasot ICANN⁽²⁾ īstenot attiecīgus pasākumus.

⁽¹⁾ Skatīt EESK atzinumu OV C 317, 23.12.2009., 43. lpp. "Eiropas Padomes konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību", 2007. gada 25. oktobris, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>. Šo konvenciju vēl nav parakstījušas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Ungārija, Latvija un Malta (<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

"Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvais protokols pret tirdzniecību ar bērniem, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju". Pieņemts 2000. gada maijā. Stājies spēkā 2002. gada janvārī. Skatīt: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Fakultatīvo protokolu vēl nav ratificējušas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Somija, Īrija, Luksemburga un Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

⁽²⁾ Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (Piešķirto nosaukumu un numuru interneta korporācija).

1.6. EESK aicina par prioritāti noteikt bērnu seksuālo izmantošanu atspoguļojošu tīmekļa vietņu likvidēšanu; bloķēšana jāparedz tādos gadījumos, kad likvidēšana nav iespējama. EESK, apspriežoties ar iesaistītajām pusēm un pilsonisko sabiedrību, varētu izstrādāt atzinumu par likvidēšanas un bloķēšanas ietekmi.

1.7. EESK aicina dalībvalstis izmantot iespēju, ko sniedz šī jaunā direktīva, proti, uzsākt debates, kuru mērķis būtu noteikt dzimumpilngadības minimālo vecumu Eiropā. Ņemot vērā mobilitāti, imigrāciju un mainīgās vērtības Eiropas sabiedrībā, jāapspriežas un jākonsultējas par "tradīciju" ietekmi uz šo jomu.

1.8. EESK iesaka Komisijai skaidri definēt noteiktus terminus, ko var interpretēt dažādi, kad tos transponē valstu tiesību aktos.

1.9. EESK aicina direktīvā noteikt vienotus terminus visām dalībvalstīm. EESK ierosina, ka attiecīgos gadījumos noilgumam jā sākas, kad cietušais sasniedz 18 gadu vecumu.

1.10. Komitejas darbu atbalstīja daudzas NVO un bērnu aizsardzības eksperti, un viņu ieteikumus par šo jauno direktīvu var skatīt attiecīgajās tīmekļa vietnēs⁽³⁾. EESK atzīst visas pasaules NVO darbu bērnu aizsardzības jomā un atzinīgi vērtē to, ka Eiropas iestādes, Eiropas Padome un ANO ir izstrādājušas tiesiskus mehānismus cīņai pret bērnu seksuālo izmantošanu.

2. Jaunā direktīva un tās mērķi.

2.1. Eiropas Savienība bērnu tiesības ir atzinusi Lisabonas līguma (LES) 3. pantā un Pamattiesību hartā, īpaši tās 24. pantā un juridiskajā pamatā; hartā ir paredzēts pienākums rīkoties bērnu nepieciešamās aizsardzības nodrošināšanai. Minētajā pantā ir noteikts, ka visos pasākumos, kas attiecas uz bērniem, **pirmkārt ir jāņem vērā bērna intereses**; to nosaka arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērna tiesībām. Pamatoties uz minētajiem dokumentiem, ir izstrādāta mērķtiecīga politika, lai sekmētu bērna tiesību ievērošanu, aizsardzību un īstenošanu (tostarp ES jaunatnes stratēģiju) gan ES iekšpolitikā, gan ārpolitikā.

2.2. Jaunā direktīva atbilstoši priekšlikumiem par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, kā arī saskaņā ar programmu "Drošāks internets", precīzāk nosaka dalībvalstu materiālo tiesību un krimināltiesību normas bērnu aizsardzības jomā. Tiks uzlabota arī preventīvo pasākumu efektivitāte visā ES, lai izvairītos no situācijām, ka noziedznieki, paredzot izdarīt noziegumu, izvēlas doties uz tām dalībvalstīm,

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

kuru noteikumi nav tik stingri. Kopīgu definīciju noteikšana veicinās noderīgu kopīgu datu apmaiņu, uzlabos datu salīdzināmību un atvieglos starptautisko sadarbību.

2.3. Jaunā direktīva aptvers

— jaunus noziedzīgo nodarījumu veidus informācijas tehnoloģiju vidē, tostarp tādu jauno **noziedzīgo nodarījumu kā "iedraudzēšanos" (grooming)**;

— **palīdzību nodarījumu izmeklēšanā un apsūdzību izvirzīšanā**;

— ES pilsoņu un pastāvīgo iedzīvotāju kriminālvajāšanu par nodarījumiem, kas pastrādāti ārvalstīs, **pat ja noziegumi pastrādāti ārpus ES**;

— jaunus noteikumus par cietušo aizsardzību, lai nodrošinātu atvieglotu **piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un lai piedalīšanās kriminālprocesā tiem nenodarītu kaitējumu**;

— nodarījumu prevencijas pasākumus, kas vērsti uz kādreizējiem likumpārkāpējiem, lai novērstu atkārtotus noziegumus un **ierobežotu piekļuvi bērnu pornogrāfijai internetā**.

3. Vispārējās piezīmes par paskaidrojuma rakstu.

3.1. Ņemot vērā, ka "veicot jebkādas pasākumus, lai cīnītos pret šiem nodarījumiem, **pirmkārt jāņem vērā bērna intereses**, kā tas noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un ANO Konvencijā par bērna tiesībām", EESK atbalsta lēmumu ievērot subsidiaritātes principu, vienlaikus aktualizējot, paplašinot un nostiprinot valstu tiesību aktus. Dalībvalstīm jāspēj izslēgt dubultās sodāmības prasības, lai noteiktu ekstrateritoriālu jurisdikciju attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem. **Dalībvalstīm jābūt pilnvarotām veikt kriminālvajāšanu par jebkāda veida seksuālo vardarbību pret bērniem**.

3.2. **Labāk jāpiemēro esošie un jaunie tiesību akti**, un Komisijai sadarbībā ar Eiropu un tiesībaizsardzības iestādēm jāveic uzraudzība, lai nodrošinātu, ka bērnu aizsardzība ir Eiropas Savienības prioritāte. Jāizstrādā kopēji principi un kritēriji, lai noteiktu ar seksuālu vardarbību un izmantošanu saistītu noziegumu smaguma līmeni. EESK iesaka izveidot forumu, lai apmainītos ar paraugpraksi šādu noziegumu apkarošanā, izmantojot gan lēģislatīvus, gan nelēģislatīvus mehānismus metodoloģisku instrumentu izstrādē un apmācībā. Tas varētu ietvert plašāku sadarbību starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un NVO, lai sekmētu izglītošanu un informētības veicināšanu vietējā līmenī.

3.3. Jāuzrauga “īpaši svarīgas” lietas, jo īpaši tās, kas var ietekmēt politiskās un reliģiskās aprindas un kam var būt vairākkārtēja ietekme, šajās lietās ES līmenī nodrošinot pārredzamu uzraudzību, lai izvairītos no atkārtotības (4).

3.4. Lai sekmētu preventīvo darbu un novērstu cietušo neaizsargātību, būtu jānodrošina direktīvas atbilstība citām ES politikām, tostarp sociālās drošības, izglītības, ģimenes un nodarbinātības jomā, kā arī tās atbilstība digitālajai programmai. Īpašam riskam ir pakļautas šādas neaizsargātu bērnu grupas: imigranti, patvēruma meklētāji, bērni bez uzraudzības, sociāli maznodrošināti un sociāli atstumti bērni, bērni ar invaliditāti, bērni, ko aprūpē nevis vecāki, bet citas personas, kā arī bērni, kuri dzīvo ģimenēs, kurās bijuši vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas gadījumi.

3.5. ASV un Eiropā veiktie pētījumi par tiesību aktu ievērošanu liecina, ka pastāv cieša saikne starp tādu materiālu lejupielādi, kuros attēlota bērnu, tostarp valodas prasmes vēl neapguvušu bērnu, seksuāla izmantošana, un bērnu seksuālu izmantošanu realitātē. Soda pakāpes noteikšana, pamatojoties vienīgi uz kontaktu, varētu pakļaut vairāk bērnu (jo zīdaiņus un ļoti mazus bērnus) nopietnam ļaunprātīgas izmantošanas riskam.

3.6. Jāatzīmē, ka 92 % tiešsaistes materiālu, kas saistīti ar bērnu seksuālu izmantošanu, ir izvietoti Ziemeļamerikā, Eiropā un Krievijā (5). EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai, Padomei un Parlamentam ir pietiekama vara un arī privilēģētas iespējas izdarīt spiedienu uz trešām valstīm, īpaši uz attīstītām valstīm, lai pieprasītu tādu tīmekļa vietņu **likvidēšanu**, kas satur ar bērnu ļaunprātīgu izmantošanu saistītus materiālus.

3.7. Iedzīvotāju vidū vairāk jāveicina “kiberdrošības kultūra” un Eiropas digitālā programma (6). Tā kā līdzīgu personu vidū apmaiņa ar attēliem, kas atspoguļo bērnu izmantošanu (7), un “iedraudzēšanās” intensitāte sociālo kontaktu vietnēs palielinās, ir nekavējoties jārikojas, lai apzinātu un sauktu pie kriminālatbildības personas, kas veic ļaunprātīgu izmantošanu, personas, kas aplūko minētās vietnes vai attēlus, kā arī pakalpojumu sniedzējus, kas uztur minētās vietnes; turklāt ir steidzami jāsteno pasākumi, lai izsekotu un apstādinātu finanšu plūsmas, ar kuru palīdzību nodrošina piekļuvi bērnu seksuālās izmantošanas materiāliem. Jāizmanto esošās tehnoloģijas, lai apzinātu ļaunprātīgas izmantošanas ķēdes visus posmus, un Eiropas Savienībai stingrāk jāaicina ICANN (8) īstenot attiecīgus pasākumus.

(4) Vairāki nesen atklātībā nonākušie gadījumi liecina par bērnu plašu un sistemātisku seksuālu izmantošanu reliģiskās institūcijās, pedofilu aprindās un skolās/bērnu namos, un tie tika slēpti vairākus desmitus gadu (dažu gadījumu slēpšanu nodrošināja valsts iekaušanās), lai aizsargātu iesaistīto personu un iestāžu reputāciju.

(5) http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

(6) http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

(7) Projekta (ISIS) ir konstatēts, ka vienā minūtē sociālo kontaktu tīklos tiek veikta apmaiņa ar tūkstošiem tādu datņu, kas satur bērnu seksuāla izmantošanu atspoguļojošus materiālus. “Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis”, *International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes in Computer Science 5158* (2008), 122.-134. lpp.

(8) *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (Piešķirto nosaukumu un numuru interneta korporācija).

3.8. Direktīvas mērķis nepasaubāmi ir “bērna intereses” un “bērnu aizsardzība”. Tomēr tajā trūkst sīkākas informācijas par aizsargpasākumiem un to īstenošanu. **Novēršanas pasākumi jāuzskata par īpaši svarīgiem visā Eiropā un tie ir jāsteno vienlaikus ar tiesību aktiem.** Komisijas kompetence attiecībā uz novēršanu ir ierobežota, tomēr direktīvā tai jāveicina un jārada mehānismi, kas dotu iespēju citām struktūrām īstenot preventīvus pasākumus.

3.9. Novēršanas pasākumiem varētu pieprasīt papildu finansējumu, lai izvērstu Komisijas programmas (piemēram, DAPHNE un pamatprogrammu) un pilsoniskās sabiedrības partneri izstrādātu jaunas programmas. EESK uzskata, ka efektīvs novēršanas pasākums varētu būt sabiedrības informēšana par īpašiem tiesību aktiem, kas paredzēti, lai sodītu specifisku bērniem kaitējošu darbību veicējus.

3.10. Lai novērstu bērnu seksuālo izmantošanu, būtiski ir veikt izmeklēšanu, un tā jāveic paralēli tiesiskajām sankcijām. Tāpēc EESK ierosina sadaļā “Priekšlikuma pamatojums un mērķi”, kur ir norādīts, ka “konkrēti mērķi būtu efektīva saukšana pie kriminālatbildības, cietušo personu tiesību aizsardzība un bērnu seksuālās izmantošanas un vardarbības pret bērniem novēršana” pievienot šādu tekstu: **“tostarp ātri apzinot cietušos bērnus ar attiecīgi apmācīta personāla palīdzību un nodrošinot uz bērnu orientētu intervenci attiecībā uz cietušo un noziedznieku”.**

3.11. Jāapsver iespēja ieviest preventīvus pasākumus un kriminālvajāšanu par ļaunprātīgu izmantošanu, kas notiek **vienu acu vidū** un attēlu tirdzniecību. Datņu apmaiņas apjoms un “iedraudzēšanās” sociālo kontaktu vietnēs palielinās, tādēļ ir nekavējoties jārikojas, lai identificētu un sauktu pie kriminālatbildības personas, kas bērnu ļaunprātīgi izmanto, personas, kas aplūko minētās vietnes un pakalpojumu sniedzējus, kas minētās vietnes uztur.

3.12. Priekšlikuma sadaļā (“Pamatojums un mērķi”) ir uzsvērts, ka “ievērojams mazākums bērnu Eiropā, iespējams, ir pakļauti seksuālajai vardarbībai”. Jāņem vērā arī risks, **kam pakļauti ārpus Eiropas dzīvojošie bērni** — ikviens bērns visā pasaulē ir jāaizsargā pret Eiropas iedzīvotājiem, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus, ļaunprātīgi izmantojot citu Eiropas valstu iedzīvotājus vai trešās valstīs dzīvojošus bērnus.

3.13. Termins “bērnu pornogrāfija” (gan nosaukumā, gan definīcijā un tekstā) jāizstāj ar terminu **“bērnu seksuālo izmantošanu atainojoši attēli un materiāli”.** Jēdziens “pornogrāfija” ir saistīts ar erotiku.

3.14. “**Tūrisms**”: direktīvas priekšlikumā (9. apsvērum) lieto terminu “seksa tūrisms”. Nozāres eksperti un nevalstiskās organizācijas pašlaik lieto terminu “personas, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus”⁽⁹⁾. Kā EESK jau iepriekš norādījusi atziņumā par tematu “Bērnu aizsardzība pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus”⁽¹⁰⁾, jēdziens “tūrisms” norāda uz saistību ar brīvdienām un izpriešām.

3.15. “**Tradīcijas**” (7. apsvērum): “Ar šo direktīvu netiek reglamentēta dalībvalstu politika attiecībā uz seksuālām darbībām ar savstarpēju piekrišanu (...) attīstības gaitā, ņemot vērā dažādās tradīcijas kultūras un tiesību jomā”. Ņemot vērā mobilitāti, imigrāciju un mainīgās vērtības Eiropas sabiedrībā, EESK iesaka apspriesties un konsultēties par “tradīciju” ietekmi uz šo jomu. Konsultējoties un īstenojot tiesiskus pasākumus, jāpievēršas arī kultūras praksei, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošanai, ko var uzskatīt par bērnu seksuālo izmantošanu.

3.16. “**Publiski pieejamas**” (13. apsvērum): “Bērnu pornogrāfija (.) ir īpaša satura materiāli, ko nevar uzskatīt par viedokļa izpaušmi. Lai cīnītos pret bērnu pornogrāfiju, ir jāierobežo bērnu ļaunprātīgas izmantošanas materiālu izplatīšana, nodrošinot, ka likumpārkāpējiem ir grūtāk šāda satura materiālus augšupielādēt publiski pieejamās tīmekļa vietnēs”. **Direktīvai ir jānovērš bērnu ļaunprātīgu seksuālu izmantošanu atainojošu materiālu jebkāda izplatīšana jebkādos plašsaziņas līdzekļos**⁽¹¹⁾. Termins “vizuāli” neaptver visu pieejamo materiālu un direktīva jāattiecinā arī uz bērnu seksuālās izmantošanas materiāliem, kas nav vizuāli. Turklāt direktīvā jāņem vērā arī termini “mākslinieciskā brīvība” un “viedokļa izpaušme”, nodrošinot, ka tos nevar ļaunprātīgi interpretēt bērnu seksuālo izmantošanu atainojošu attēlu kontekstā. Tāpēc 2. panta b) punkts, kurā ir minēta termina “bērnu pornogrāfija” definīcija, jāgroza šādi: (i) “**jebkurš materiāls, kurā attēlots bērns**”, (ii) “**jebkurš materiāls, kurā attēloti bērna dzimumorgāni (...)**” un (iii) “**jebkurš materiāls, kurā attēlota kāda persona, kas vēl ir bērns (...)**”.

3.17. Ņemot vērā nodomu “aicināt interneta pakalpojumu sniedzējus, lai tie pēc brīvprātības principa izveidotu rīcības kodeksus un vadlīnijas šādu tīmekļa vietņu piekļuves bloķēšanai” (13. apsvērum), EESK uzsver, ka prioritātei jābūt šāda satura materiālu likvidēšanai no attiecīgā avota un tikai tur, kur nevar bloķēt pieeju šādām tīmekļa vietnēm (trešās valstīs). Ja interneta nozare, interneta pakalpojumu sniedzēji un ekonomikas un finanšu jomas pārstāvji, piemēram, kredītkaršu uzņēmumi,

patiešām vēlas iesaistīties cīņā pret bērnu ļaunprātīgu izmantošanu, minētais noteikums Eiropā ir jānosaka kā juridiska prasība.

4. Piezīmes par direktīvas pantiem.

4.1. 1. pantā (darbības joma) ir jāietver šāds teksts: “paredzēt noteikumu minimumu sankciju definēšanai bērnu seksuālās izmantošanas **un seksuālās vardarbības pret bērniem jomā, kā arī attiecībā uz bērnu seksuālu izmantošanu atainojošiem materiāliem**”.

4.2. 2. panta b) punkta iv) apakšpunkts: teksts “reālistiski attēli ar bērnu, kas iesaistīts (...)” jāpapildina ar vārdiem “**vai izskatās iesaistīts**”.

4.3. 2. panta b) punkts: termins “galvenokārt” ir jāsvīturo, jo tas mazina vārdkopas “seksuālos nolūkos” nozīmi.

4.4. 2. panta e) punkts: svītrot tekstu “izņemot valstis vai publisko tiesību subjektus, kas īsteno valsts varu, un starptautiskās sabiedriskās organizācijas”. Neviena juridiska persona nedrīkst izvairīties no atbildības bērnu seksuālās izmantošanas gadījumā.

4.5. 3. panta 3. punkts un 8. pants: termins “nav sasniedzis dzimumpilngadību”: attiecībā uz teikumu “par iesaistīšanos seksuālās darbībās ar bērnu, kurš saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktu noteikumiem nav sasniedzis dzimumpilngadību” jāatzīmē, ka saskaņā ar ANO Konvenciju par bērna tiesībām un Eiropas definīciju bērns ir persona, kas “nav sasniegusi 18 gadu vecumu”, un tāpēc šis termins ir pretrunīgs. Minēto pretrunu daļēji atrisina 8. pants (Seksuālās darbības starp vienauzdzīgiem ar savstarpēju piekrišanu). Papildus tam, 3., 4., 5. un 8. pants neattiecas uz seksuālām darbībām starp bērniem, kas sasnieguši dzimumpilngadību un par šīm darbībām ir vienojušies. EESK uzskata, ka šo jautājumu vajadzētu vairāk apspriest un precizēt. EESK aicina dalībvalstis izmantot iespēju, ko sniedz šī jaunā direktīva, proti, noteikt dzimumpilngadības minimālo vecumu Eiropā. Jāprecizē arī termins “līdzīgā vecumā”.

3. panta 4. punkts i) apakšpunkts: tā kā daudzi ļaunprātīgas izmantošanas gadījumi notiek ģimenē, “ģimene” ir jānorāda kā viens no aizgādības veidiem. Tas atbilst ANO Konvencijas par bērna tiesībām 5. pantam. Turklāt vārds “atzītu” jāsvīturo no vārdkopas “atzītu aizgādību, varu vai ietekmi uz bērnu”: tas ir svarīgi, ņemot vērā gadījumus Eiropā, kad noziegumi pastrādāti ne vien pedofilu aprindās, bet arī ģimenēs, draudzēs, mācību un audzināšanas iestādēs. Būtiski, lai saukšanā pie kriminālatbildības, nopratināšanā vai piekļuvē datnēm nebūtu imunitātes, ja iesaistītas politiskas vai reliģiskas amatpersonas.

⁽⁹⁾ Bērnu izmantošanas novēršanas un tiešsaistes centrs.

⁽¹⁰⁾ Sk. 1. zemspvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ OV C 224, 30.08.2008., 61. lpp.

4.6. 3. panta 5. punkts: par seksuālas vardarbības nodarījumu jāuzskata arī "ekshibicionisms". Tas atbilstu Komisijas izstrādātajai termina "ekshibicionisms" definīcijai, kas ir pieņemama ⁽¹²⁾.

4.7. 4. panta 2., 3., 4. un 5. punkts aptver "pornogrāfiskas izdarības" un attiecas uz reāla bērna tiešu iesaisti. To var sajaukt ar 5. pantu "Nodarījumi saistībā ar bērnu pornogrāfiju". Lai izvairītos no šīm neskaidrībām, lietderīgs būtu paskaidrojums.

4.8. 4. līdz 8. pants: direktīvā skaidro jādefinē termins "apzināts".

4.9. 4. panta 1. punkts: termins "par apzinātu" jāsvīturo, jo pretējā gadījumā noziedznieki, lai izvairītos no kriminālvajāšanas, varētu apgalvot, ka nezināja cietušā vecumu ⁽¹³⁾.

4.10. 4. panta 8. punkts: rindkopā "par iesaistīšanos seksuālās darbībās" jāiekļauj vārdi "**vai piekrišanu iesaistīties**" un, pamatojoties uz šo noteikumu, jābūt iespējai veikt kriminālvajāšanu, "**neskatoties uz to, vai seksuālā darbība ir notikusi vai nav**".

4.11. 6. pants (Uzmāksšanās bērniem seksuālos nolūkos) jāizvērs, lai atzītu dažādos "iedraudzēšanās" veidus, tostarp "iedraudzēšanos" ar pieaugušajiem, kas bērnu aizsargā, un "iedraudzēšanos" ārpus interneta.

4.12. 7. un 9. pants: atbilstoši pārējiem direktīvas noteikumiem šajos pantos jānosaka par attiecīgo noziegumu piespriežamās notiesāšanas vai soda ilgums.

4.13. 7. panta 3. punkta b) apakšpunkts: daļa no personām, kas ceļo un izdara noziegumus, ir gadījuma noziedznieki, kas izmanto seksuālas vardarbības iespēju, ja tā tiek piedāvāta. Tāpēc EESK iesaka, ka paredzēt, ka "**ceļojumu un/vai citu pasākumu organizēšana ar nolūku izdarīt 3. līdz 7. punktā minētos nodarījumus**" ir sodāma.

4.14. 8. pants: vārdkopa "ja šīs darbības neietver ļaunprātīgu izmantošanu" jāaizstāj ar vārdkopu "ja **šīs darbības neietver nekādu piespiešanu**".

4.15. 9. panta (Atbildību pastiprinoši apstākļi) jāiekļauj (i) apakšpunkts "nodarījums ietvēra smagu vardarbību vai nodarīja nopietnu kaitējumu bērnam **vai pastāvēja iespēja, ka šāds kaitējums tiks nodarīts**".

⁽¹²⁾ Šim jautājumam nesen pievērsās sakarā ar gadījumu Portugālē.

⁽¹³⁾ Bērnu aizsardzības tīkls ECPAT iesaka izstrādāt īpašu noteikumu, lai pienākums pierādīt bērnu seksuālās izmantošanas materiālos atainotās personas vecumu gultos uz personām, kas izgatavo un izplata šos materiālus un/vai to rīcībā ir šādi materiāli. Šādus pasākumus jau ir īstenojusi Nīderlande.

4.16. Ņemot vērā šādu noziegumu smago ietekmi uz cietušajiem bērniem, pat tad, kad viņi kļūst pieauguši, EESK iesaka attiecībā uz šo noziegumu izdarītājiem nenoteikt nekādu noilguma termiņu vai neapmierināties ar minimālu laika termiņu.

4.17. 10. pantā un 12. pantā nav ņemts vērā, ka likumpārkāpēji var mainīt dzīvesvietu, un to noteikumi nav pietiekami, lai izkavētu noziedznieku ceļošanu. Iepriekšējā atzinumā ⁽¹⁴⁾ EESK sadarbībā ar bērnu aizsardzības organizāciju ECPAT ⁽¹⁵⁾ izteica ierosinājumus attiecībā uz

— kontroli un aizliegumiem,

— divpusējiem sadarbības nolīgumiem,

— nolīgumiem par notiesātu personu izraidīšanu,

— aizliegumiem izbraukt no valsts.

4.18. 11. pants (Juridisko personu atbildība): neatkarīgi no tā, vai nodarījums ir vai nav radījis juridiskai personai priekšrocības, tā ir jāsauc pie atbildības, ja tā ir devusi iespēju attiecīgajai personai pastrādāt noziegumu. Tādēļ vārdkopa "ko to labā" (izdarījusi kāda persona) ir jāsvīturo.

4.19. 12. panta "Sankcijas juridiskām personām" b) punkta noteikumi ir jāgroza, lai personai, kas pastrādājusi vardarbību, ne tikai aizliegtu veikt komercdarbību, bet arī nepieļautu, ka tā veic jebkādas darbības, kas ietver saskarsmi ar bērniem.

4.20. 13. pantā (sankciju nepiemērošana) jānosaka, ka dalībvalstis ne tikai "paredz iespēju", bet arī "**nodrošina**", ka bērns nesauc pie kriminālatbildības un tiem nepiemēro sodus par iesaistīšanos noziedzīgās darbībās, kuru piespiedu izdarīšana ir tiešas sekas tam, ka viņi bijuši pakļauti šādiem nodarījumiem.

4.21. 14. panta noteikumi regulē "izmeklēšanu un saukšanu pie kriminālatbildības". Lai izmeklēšana un kriminālvajāšana būtu praktiska un efektīva, minētajā pantā jāiekļauj noteikumi par piekļuvi līdzekļiem, kas paredzēti apmācībai, konsultācijām un jaunu un nākotnes tehnoloģiju pētniecībai. Izmeklēšanai jābūt pilnībā pārredzamai. Minētajā pantā vajadzētu paredzēt arī to, ka uz noteiktu noziegumu izdarītājiem noilguma termiņš neattiecas.

4.22. 14. panta 2. punkts: attiecībā uz noteikumu par "pietiekamu laika periodu" dalībvalstīm jābūt iespējām elastīgi noteikt noilguma termiņu, lai tās varētu ņemt vērā nozieguma ietekmes uz cietušā dzīvi, veselību un/vai labklājību smagumu.

4.23. EESK ierosina direktīvā paredzēt, ka dalībvalstu tiesību aktos noteiktajiem noilguma termiņiem jānosaka, kad cietušais sasniedz pilngadību. Tā arī ierosina Komisijai veicināt valstīs noteikto noilguma termiņu saskaņošanu, lai izvairītos no neskaidrībām vai kļūdām, kad tiesibaizsardzības iestādes veic pārrobežu izmeklēšanu.

⁽¹⁴⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ Organizācijai ECPAT ("Izbeigt bērnu prostitūciju, bērnu pornogrāfiju un tirdzniecību ar bērniem seksuālas izmantošanas nolūkā") ir īpašs konsultatīvs statuss ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomē (ECOSOC).

4.24. 14. panta 3. punktā ir minēts, ka dalībvalstis veic “vajadzīgos pasākumus, lai (...) ir pieejami efektīvi izmeklēšanas instrumenti” ir būtiski nodrošināt, ka ir pieejams arī pilnībā apmācīts personāls, kas šos instrumentus izmanto.

4.25. 15. pants veicina “ziņošanu”, bet tajā nav sīkāk aprakstīts tās mehānismi un finansējums, kas vajadzīgi, lai ātri un efektīvi iesaistītu ar bērniem saistīto profesiju pārstāvjus. Tā kā par seksuāliem noziegumiem pret bērniem pietiekami netiek ziņots, visās dalībvalstīs jāizveido efektīvi un pieejami ziņošanas mehānismi.

4.26. Lai veicinātu savlaicīgu ziņošanu par iespējamiem noziegumiem vai reāliem seksuālās vardarbības un izmantošanas gadījumiem, ir svarīgi nodrošināt, ka darbinieki, kas labticīgi ziņo, ir aizsargāti no prasībām saskaņā ar krimināltiesībām un civiltiesībām, kā arī no sūdzībām ētikas komitejās vai kriminālvajāšanas par konfidencialitātes neievērošanu.

4.27. 16. panta (Jurisdikcija un saukšanas pie atbildības koordinēšana) 1. punkta d) apakšpunkts neaptver aspektus, kas saistīti ar aizdomās turētu personu izdošanu. Šis jautājums ir minēts ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvā protokola 5. pantā un ir jāiekļauj Komisijas direktīvā. Šajā pašā apakšpunktā vārdkopa “juridiskas personas labā, kas dibināta attiecīgās dalībvalsts teritorijā” jāpaplašina, iekļaujot vārdus “(...) **dibināta vai darbojas (...)**”.

4.28. 16. panta 2. punkts: vārdkopā “ka to jurisdikcijā ir gadījumi, kad nodarījums (...) nozīmē un, ciktāl uz to attiecas 3. un 7. pants (...)” EESK ierosina iekļaut 3., 4., 5., 6. un 7. pantu.

4.29. 16. panta 3. punkts: ja dalībvalstis vēlas efektīvi aizsargāt bērnus visā pasaulē, nedrīkst pieļaut izņēmumus. Tādēļ ir jāsvīturo atkāpe “Dalībvalsts var nolemt, ka tad, ja attiecīgais nodarījums ir izdarīts ārpus tās teritorijas, tā nepiemēros (...) noteikumus vai piemēros tos tikai īpašos gadījumos vai apstākļos”.

4.30. 17. panta 1. punkts: attiecībā uz vārdkopu “nodrošina palīdzību (...)” EESK iesaka katrai dalībvalstij nodrošināt, ka bērni, kas cietuši no 3.-7. pantā minētajiem nodarījumiem, saņem atbilstošu un profesionālu palīdzību, tostarp drošu dzīvesvietu, medicīnisko un psiholoģisko palīdzību un apmācību. Dalībvalstīm jānodrošina, ka šos pakalpojumus sniedz apmācīti speciālisti, un jāņem vērā bērna kulturālā identitāte/izcelsme, dzimums un vecums⁽¹⁶⁾. Šādi pasākumi samazinās neaizsargātību un tādējādi uzlabos nodarījumu novēršanu.

4.31. Uz 19. pantā minēto jautājumu par kriminālizmeklēšanu attiecas ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvā protokola 8. pants, kas ir jāņem vērā Komisijas direktīvā.

⁽¹⁶⁾ Riodežaneiro deklarācija un aicinājums novērst un pārtraukt bērnu un pusaudžu seksuālo izmantošanu.

4.32. Turklāt EESK iesaka atsaukties uz ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ECOSOC) rezolūciju 2005/20 par pasākumiem cietušo bērnu un noziegumu liecinieku aizsardzībai⁽¹⁷⁾.

4.33. Daudzi bērni, kurus vardarbīgi izmantojuši vecāki, viņus pārdodot, cilvēku tirgotāji vai pieaugušie, kas iesaistīti prostitūcijā, pieaugušajiem vairs neuzticas, un tāpēc pirms izmeklēšanas sākuma starp pieaugušo un bērnu ir jāiedibina uzticēšanās. Tādēļ dalībvalstīm jāapzina cietušie bērni un jāatjauno viņa dzīve, piemēram, nodrošinot dzīvesvietu, aprūpi, aizsardzību un speciālistu psiholoģisku atbalstu, lai palīdzētu piemērot tiesību aktus, kas paredz šādu noziedznieku kriminālvajāšanu.

4.34. 19. panta e) punkts: pēc vārdkopas “uzklašanās skaits ir pēc iespējas ierobežots, un tās veic vienīgi tad, ja kriminālprocesā tās ir obligāti vajadzīgas” jāpievieno vārdi “**vai lai nodrošinātu bērna drošību un labklājību**”.

4.35. 21 pants par tīmekļa vietņu bloķēšanu ir jāpārstrādā⁽¹⁸⁾. Tīmekļa vietņu likvidēšanai jābūt prioritātei pār bloķēšanu, kas ir sekundārs līdzeklis, ja nav iespējams veikt likvidēšanu. Bloķēšanu var izmantot līdztekus likvidēšanai kā īslaicīgu pasākumu, lai pārtrauktu piekļuvi vietnei un aizsargātu ar noziegumu nesaistītus lietotājus no piekļuves saturam, kas saistīts ar bērnu seksuālo izmantošanu⁽¹⁹⁾. Šajā pantā ir jāparedz prasība dalībvalstīm nekavējoties rīkoties, lai slēgtu attiecīgo tīmekļa vietni.

4.36. Ja šādu tīmekļa vietņu tūlītēja likvidēšana nav iespējama, ar mērķi ierobežot bērnu seksuālās izmantošanas materiāla izplatīšanu, jānovēro tīmekļa vietņu darbība un aktivitātes, lai sniegtu informāciju pilnvarotajām iestādēm un starptautiskajām tiesībaizsardzības iestādēm un tādējādi vēlāk likvidētu šādus materiālus un izsekotu to izplatītājus. EESK iesaka

— domēna vārda reģistriem un attiecīgajām iestādēm īstenot starptautiskus pasākumus, lai izsvītrotu no saraksta domēnus, kuri saistīti ar bērnu seksuālo izmantošanu.

— ieguldīt vairāk pūliņu, lai izmeklētu datņu apmaiņu, tostarp arī vienādranga tīklos.

4.37. 12. panta 2. punkts: centieni jāorientē arī uz to, lai ar noteikumiem paredzētu vai citādā veidā nodrošinātu, ka finanšu institūcijas īsteno pasākumus ar mērķi izsekot un apstādīnāt tādas finanšu plūsmas savos uzņēmumos, kas atvieglo piekļuvi bērnu seksuālās izmantošanas materiālam.

⁽¹⁷⁾ Skatīt: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Skatīt pielikumu Nr. 1: “Interneta uzraudzības organizācijas ziņojums par bloķēšanu un likvidēšanu”.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Turpmākie direktīvā iekļaujamie jautājumi.

5.1. Direktīvā nav minēts jautājums par datu aizsardzību. Bērnu aizsardzība noteiktos apstākļos, kas paredzēti Eiropas Cilvēktiesību konvencijā, ir jāuzskata par svarīgāku nekā datu aizsardzība un vārda brīvība.

5.2. ES līmenī ir jānodrošina ciešāka sadarbība tiesībaizsardzības jomā, jāveido labāki valstu un starptautiskie mehānismi darbam ar likumpārkāpējiem, kā arī sistēma brīdināšanai par bērnu pazūšanu.

5.3. Nav sīkāk aplūkoti gadījumi, kad bērnu ļaunprātīgi izmantojuši citi bērni. Šādi gadījumi jāuzskata par īpašiem un tos varētu iekļaut 9. pantā. Tie ir īsi minēti tikai 20. pantā saistībā ar intervences programmām ⁽²⁰⁾.

5.4. Pilnībā ievērojot subsidiaritātes principu, EESK aicina dalībvalstis apsvērt īpašus pasākumus, lai nodrošinātu nepieciešamos uzraudzības mehānismus un psiholoģisko atbalstu tiem, kas nodrošina cietušo aizsardzību, lai izvairītos garīgā kaitējuma. Ņemot vērā personāla intereses, tai ir jābūt obligātai prasībai nevis brīvprātīgām pasākumam.

5.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu vairāk sekmēt "informācijas un pieredzes apmaiņu saukšanas pie atbildības, aizsardzības vai novēršanas jomā, pasākumus izpratnes veicināšanai, sadarbību ar privāto sektoru, kā arī pašregulācijas pamudinājumu [vai datu vākšanas] mehānismu izveidi". Tāpēc EESK uzsver, ka nepieciešams ņemt vērā situāciju darba vietā. Tas ļautu darba devējiem un darbiniekiem apzināties savu pienākumu ziņot par nelikumīgām darbībām, par kurām pirmoreiz var uzzināt darba vietā vai no klientiem/piegādātājiem ⁽²¹⁾.

5.6. EESK atzīmē, ka jaunās direktīvas ieviešana neradīs papildu izmaksas. Tomēr ir nepieciešams vairāk resursu, tostarp izmeklēšanai, publicitātei, apmācībai, konsultāciju pakalpojumiem un juridiskiem atbalsta dienestiem, lai nodrošinātu ļaunprātīgas izmantošanas pēc iespējas ātrāku izskaušanu.

5.7. Visbeidzot EESK aicina izveidot **starptautisku tiesībaizsardzības iestādi**, kuras kompetencē būtu bērnu ļaunprātīgas seksuālas izmantošanas izmeklēšana visā pasaulē, lai apzinātu un sauktu pie kriminālatbildības personas, kas izplata šādus materiālus, un pasargātu bērnus no ciešanām. Ir vairākas metodes ⁽²²⁾, ar kuru palīdzību efektīvi varētu samazināt šāda materiāla pieejamību un (ja tās apstiprinātu pasaules mērogā) nodrošināt, ka starptautiskie pasākumi minēto noziegumu apkarošanai ir efektīvāki, ātrāki un preventīvāki.

Briselē, 2010. gada 15. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Aprēķināts, ka aptuveni trešdaļa bērnu seksuālo izmantotāju vēl nav sasnieguši 18 gadu vecumu (*May-Chahal and Herzog, 2003*).

⁽²¹⁾ EESK ir ierosinājusi Eiropas mēroga projektu "Eiropa pret bērnu seksuālo izmantošanu — MĒS SAKĀM "NĒ"!". Skat. 1. zemsvītras piezīmē minēto atzinumu.

⁽²²⁾ Skat. Interneta uzraudzības organizācijas ziņojumu.